

Ennek a mozzanatnak a befolyása alatt a belföldi termelés emelkedése s számos gyarmati és félgyarmati országban az ipari árubevitel erős csökkenése állapítható meg. A vámok emelése természetesen szintén szerepet játszik. Magában Kinában számos új vállalkozás keletkezett a válság alatt, különösen a Sanghaji és Hongkong-i rajonban. (Kötöttárú gyárak, gumiárak, szappan, papír, tinta, ceruza, elektromos lámpák, rádiókészülékek, a legegyszerűbb gépek, cement, téglák stb. gyártása.) (Az ezüst elértéktelenedése másrészt megállította a külföldi gépek behozatalát, minek következtében különösen a kínai tulajdonban levő ipar fejlődése megnehezedett.) Hasonló jelenségeket figyelhetünk meg más gyarmatokon és félgyarmatokon. (Belső-Indiában számos új textilgyár keletkezett, Braziliában és Chilében a válság folyamán fejlődött a textil-, a cipő- stb. ipar). Ennek a fejlődésnek a megítélésakor azonban a következőket kell kihangsúlyozni:

1. Azokban az iparágakban, amelyek export célból félig kész árút állítanak elő, a válság igen mély.

2. A könnyűipar termelésének az emelkedése és a vállalatok számának a szaporodása jórészt a külföldi tőke által létrehozott gyárak eredménye, minek következtében az imperializmustól való függőség még nagyobb.

3. A könnyűipar (terjedelmében korlátolt) fejlődése a gyarmati munkások fokozott kihasználásának tulajdonítható. És pedig: bércsökkenés, munkaidő hosszabbítás, munkaintenzitás emelés; mindezt addig a mértékig, amíg azt a tőke — ellenére a munkások erős ellenállásának — keresztül viheti. A kézműipar hanyatlása, a dolgozó parasztok előrehaladó elszegényedése az agrárválság csapásai következtében, a nagybirtokosok, imperialisták, s a belföldi polgárság többoldalú kihasználása egyre újabb munkaerő tömegeket vet az ipari munkapiacra és megnehezíti az ellenállást a tőke támadásai ellen a tulnyomóan nőkből és gyermekekből álló, közvetlenül a faluból bejött tömegek részéről. (V.)

VILÁGGAZDASÁGI JEGYZETEK

CSEHSZLOVAKIA 1935 ELSŐ FELÉBEN. Csehszlovákia gazdasági helyzetének alakulása 1935 első felében mindenben igazolta azt a prognózist, amelyet lapunk januári számában állítottunk fel. „Az éppen lezárt év eredményei — mondtuk — nem alkalmasak arra, hogy vérmes reményeket fűzzenek további sorsához azok, akik minden reményüket egy új konjunktúra ujjászülő hatásába helyezik“. Röviden és velősen adott ennek kifejezést H. Schefter a Prager Tagblatt június 15-i gazdasági rovatában: „Nagyjából ott tartunk, ahol eddig: a még elvisehető határán“.

A tavaszi szezon nem hozta meg a várt konjunkturát. Nem hozta magával a depresszió megszilárdulását sem. Az ipari termelés legtöbb területén javulás helyett visszaesés következett be. Az építőtevékenység mélypontját érte el. A megelőző évből származó építkezési engedélyek 1934-gyel szemben 6 százalékkal csökkentek. De még ezek is kisebb épületekre szólnak, míg a nagyobb objektumok tervét elejtették. Így pl. véglegesen lemondtak a pozsonyi egyetemi város építéséről. A textilipar kifejezett válsággal küzd. A fonó- és szövőipari nyersanyagok bevitelére 1935 első negyedében 28 százalékkal esett vissza 1934 megfelelő időszakával szemben. A faipar katasztrófális helyzetbe került. A történelmi országrészekben (Cseh-, Morvaország és Szilézia) a termelés csupán egyharmadát teszi ki az utolsó konjunktúra év termelésének. Azon reménykedéseket, amelyeket a csehszlovák-magyar kereskedelmi szerződéshez fűztek, keserű csalódás váltotta fel. A meggyezés

csupán 19 millió csk. kivített tesz lehetővé. Ez pedig a szlovenszkoí és kárpát-aljai fűrészüzemek számára is alig jelent könnyebbülést. Csupán a fegyverkezéshez közelálló iparágak számolnak be „kedvező üzletmenetről”. Az itt mutatkozó konjunkturális lehetőségek következtében tovább tart a vas- és acélipar fekélykülése. Ez azonban az építőipar stagnálása folytán sem orgánikusnak, sem megalapozottnak nem tekinthető.

A munkanélküliség szezonszerű enyhülése a tavalyi, sőt a két év előtti mögött marad. 1932-ben márciusról áprilisa 12%-ot, 1933-ban 9.3%-ot, 1934-ben 10.8%-ot tett ki a csökkenés. Ebben az esztendőben azonban csupán 8.5%-ot. Az elmúlt évben áprilistól májusra 11.2%-kal csökkent a nyilvántartott munkanélküliek száma, míg ebben az évben csak 9.8%-kal. Számokban kifejezve 1934 március végén 789.789, áprilisban 704.338 május végén pedig kerekben 625 ezer foglalkozásnélkülit mutatott ki a népjóléti minisztérium. Ezzel szemben 1935 márciusának végén 804.794, áprilisban 736.188, május végén pedig 662.735 volt a számuk, vagyis közel 40 ezerrel több.

Hanyaglik a belföldi fogyasztás is. Erre az élelmiszerindex emelkedéséből még a fogyasztási adó tételeinek csökkenéséből következtethetünk. Az élelmiszerek indexe országos méretekben március és április hónapokban 672-ről 675-re emelkedett, míg a fogyasztási adó összege 1933 első 4 hónapjában 645 milliót, 1934 megfelelő időszakában ugyancsak 645, 1935-ben pedig már csak 571 millió csk.-át tett ki. Ha a kifizetett bérek összege 1929-ben 14 milliárd 983 millióról 1934-ben 9 milliárd 573 millióra, azaz 36%-kal esett vissza, 1935 első felében további zsugorodást mutatnak fel, bár ezekről egyelőre hiányzik a kimutatás. Az eladósodás is hozzájárul a fogyasztás csökkenéséhez, amely egyedül a történelmi országrészekben és a telekkönyvi jelzálog kimutatás szerint 1929-től kezdve évente 4 milliárddal emelkedik és 1933-ban 44.77 milliárdot ért el.

Az államháztartás bevételei egyre csökkennek. Az elmúlt esztendővel szemben 1935 első négy hónapjában 275 millióval kevesebb adó folyt be, ami a költségvetési tételek leszállítását teszi szükségessé. Másrészt eddig közel egy főt milliárddal nőtt az államadósság. Mivel ez csaknem teljes egészében rövidlejáratu hitelek útján történt, idővel nagyon terhes örökséggé nőheti ki magát. A Nemzeti Bank aranykészlete június első hetében 2688 millió csk.-át tett ki, míg az aranyfedezet ugyanezen időben 41.5% volt a múlt esztendő megfelelő időszakának 43.4%-os fedezetével szemben.

Májusban bekövetkezett a külkereskedelem régebben várt megtorpanása is. Míg az előző hónapok kivitele mérsékelten emelkedő irányzatot mutatott és áprilisban elérte a 622 millió csk.-át, addig májusban 532 millióra esett vissza. A készárú kivitel még kedvezőtlenebb képet mutat, amennyiben 474 millióról 371 millióra csökkent.

Mindezen adatokat összegezve, most már aligha kételkedhetünk abban, hogy „a depresszió nem nyújt kilátást egy rövidesen bekövetkező újabb, ha még oly szegény konjunktúrára”. Sokkal valószínűbb, hogy a következő tél a válság további elmélyülését és a munkanélküliség minden eddigi arányokat felülmúló elharapózását fogja magával hozni. (K. K.)